

Research Paper

Studying the Impact of Cultural Commonalities between Iranian and Iraqi Kurds on the Development of Border Trade and Economic Security in Ilam Province

Johar Naderi zarneh^{*1}, Masoud Jafarinezhad², Mahnaz Goodarzi³

1. PhD Student, Department of International Relations, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
2. Associate Professor, Department of Political Science, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
3. Associate Professor, Department of International Relations, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

ARTICLE INFO

PP: 434-451

Use your device to scan and read
the article online

Keywords:

*Cultural commonalities,
cross-border trade,
economic security, Kurds
of Iran and Iraq, economic
development*

Abstract

This article examines the impact of cultural commonalities between Iranian and Iraqi Kurds on the development of border trade and economic security in Ilam Province. This research was conducted using a descriptive-analytical method and library studies. Statistical data were extracted and analyzed from official sources. The findings show that ethnic, religious, linguistic, and historical connections between the Kurds of Iran and Iraq have strengthened economic cooperation and security along the Ilam border. The border region of Ilam province, as one of the strategic axes in the geography of Iran, has special characteristics that distinguish it from other border regions. One of the prominent features of this region is the existence of cultural and ethnic commonalities between the Kurds of Iran and Iraq. These commonalities, due to a long and interconnected history, have paved the way for interactions between border communities and cultural and economic exchanges between the two countries. In this study, the impact of these cultural commonalities on the development of border trade and economic security in Ilam province will be examined. These cultural commonalities have also had a positive impact on trade growth, increased foreign investment, and reduced inflation. Cultural commonalities can be a key factor in border economic development, and policymakers should focus on strengthening these relationships to improve economic security.

Citation: Naderi zarneh, J., Jafarinezhad, M. and Goodarzi, M. (2025). **Studying the Impact of Cultural Commonalities between Iranian and Iraqi Kurds on the Development of Border Trade and Economic Security in Ilam Province.** *Geography (Regional Planning)*, 15(59),434-451

DOI:10.22034/jgeoq.2025.512995.4256

* **Corresponding author:** Johar Naderi zarneh, **Email:** pegah420ma@iau.ac.ir

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Border trade, as one of the basic elements of the local economy in Ilam province, plays a vital role in meeting the needs of the people of this region. Trade and commodity exchanges are not only considered a factor in increasing per capita income, but also provide a cultural basis for interaction and establishing friendly relations between the people of border regions. On the other hand, economic security achieved through strengthening cultural and economic relations can play a vital role in preventing security anomalies and promoting stability in these regions. In this regard, examining the impact of these cultural commonalities on strengthening border trade and improving economic security is a matter of great importance. This research attempts to better understand the mechanisms of sustainable development and security in Ilam province by analyzing cultural-economic structures and examining social interactions and ties between the Kurds of Iran and Iraq. Ultimately, the goal of this research is to provide solutions for the optimal use of shared cultural capacities in order to improve the economic situation and establish sustainable security in the border regions of Ilam province. It is hoped that the findings of this study can contribute to effective policymaking in formulating development and security programs.

Methodology

This research was conducted using a descriptive-analytical method and library studies. Statistical data were extracted and analyzed from official sources.

Results and discussion

The findings show that the ethnic, religious, linguistic, and historical connections between the Kurds of Iran and Iraq have strengthened economic cooperation and security along the Ilam border. These cultural commonalities have also had a positive impact on trade growth, increased foreign investment, and reduced inflation.

Conclusion

The cultural commonalities of the Kurds of Iran and Iraq have significant impacts on the development of cross-border trade and economic security in Ilam Province. Kurds in both countries share common language, religion, customs, and even livelihoods, which has led to a high level of trust and cooperation between them. These cultural commonalities provide a favorable environment for cross-border trade, especially

since economic relations are in many cases based on mutual trust and cultural recognition. For example, similarities in local economic systems, a common language, and family and ethnic ties have reduced communication and cultural barriers that usually exist in international trade interactions and paved the way for the expansion of trade between the two sides.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

References

1. Rezvani, Mohammad. 2004. *Theoretical Connections of Sciences*. Tehran: Zohori Publishing House.
2. Ilam Province Management and Planning Organization
3. Salehi Amiri, Seyed Reza and Saeed Mohammadi (2013). *Cultural Diplomacy*, 2nd edition, Tehran: Qoqnos.
4. Sarafi, Gholam Reza (2005). *Theory of Social Sciences*. Tehran: Gostareh Publishing House.
5. Ziauddin, Mahmoud Reza (2011). *Inflation and National Security*. Tehran: Abginah Publishing House.
6. Taleshi, Mahmoud Reza (2019). *Center-Periphery Theory*. Tehran: Astan.
7. Ghorbani Faraz, Majid. 17 August 1401).
8. Karimi, Ali Reza and others. 2017. *Economic Development in Iran*. Tehran: Novin Publishing House.
9. Karimian, Mohammad and Zarei, Ghaffar (2010). The role of professors' mobilization in training political elites and its impact on soft power: a case study of Shiraz University's Basij professors, *Soft Power Studies*; Year 10, Issue 1, Spring and Summer.
10. Lal Alizadeh, Mohammad and Diyanet, Mohsen (2011). Future research and scenario-building of the regional power position of the Islamic Republic of Iran, *Soft Power Quarterly*. Year 10, Issue 2.
11. Mohammadian, Ali and Torabi, Qasem (2015). The impact of developments after the fall of Saddam on the situation of Iraqi Kurds,

- Iranian Research Journal of International Politics, Year 3, Issue 2, Spring and Summer.
12. Mohammadi Ghareoi, Rasoul (2012). A study of the sources of soft power of the Islamic Republic of Iran in modern Iraq, Master's thesis, Tarbiat Modares University.
 13. Mahmoudian et al. (2017) The Role of Employment in Sustainable Development. Tehran: Novin Publishing House.
 14. Moradi, Moghadam Morad (2006). Political and Social History of Pashtoqeh during the Era of the Fili Governors, Quarterly Journal of National Studies, Year 7, Issue 25, Issue 1.
 15. McDowell, David (2014), Contemporary Kurdish History, Translated by Ebrahim Younesi, Tehran: Paniz.
 16. Mehrnia, Hossein Ali (2019). Soft Power and the Function of the United Nations in American Foreign Policy after September 11, 2002, Quarterly Journal of Soft Power Studies, Year 10, Issue 1.
 17. Najafi, Sajjad and Khosravi, Alireza (2019). Components of Increasing Soft Power and Iran's Strategic Depth in Syria and Iraq after the Rise of ISIS, Quarterly Journal of Security Horizons, Year 12, Issue 43.
 18. Nikitin, Vasily, 1999, Kurds and Kurdistan, translated by Mohammad Ghazi, Tehran: Darayat Cultural Center, third edition.
 19. Haggett, Peter, 2003, New Composite Geography, translated by Shapour Goodarzi Nejad, Tehran: Samt.
 20. Houshmand, Ehsan, 2004, Kurds or Kurds, a sociological entry on Kurdish studies, Social and Cultural Quarterly of Dialogue, (Kurds and Kurdistan, Tehran), issue 40.

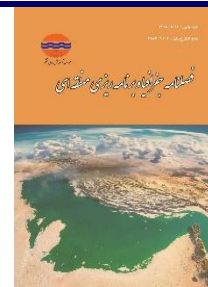
انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۵، شماره ۵۹، تابستان ۱۴۰۴

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

بررسی تأثیر اشتراکات فرهنگی کردهای ایران و عراق بر توسعه تجارت مرزی و امنیت اقتصادی در استان ایلام

جوهر نادری زرنه* - دانشجوی دکتری گروه روابط بین الملل، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

مسعود جعفری نژاد - دانشیار گروه علوم سیاسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

مهناز گودرزی - دانشیار گروه روابط بین الملل، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>تأمین سکونت‌گاه‌های معماری و توجه به افزایش رضایت‌مندی ساکنین از اهمیت بالایی برخوردار است از این رو رضایت از کالبد مجتمع‌های مسکونی که ساکنین پاسخ نیازهای خود را از آن مجتمع دریافت کنند حائز اهمیت می‌باشد. در این راستا به تبیین عوامل تأثیرگذار طراحی معماری بر مولفه‌های رضایت‌مندی کالبدی معماری در مجتمع‌های مسکونی دولتی در شهر صدرا پرداخته شده است. هدف این تحقیق، تبیین عوامل طراحی معماری مجتمع‌های مسکونی در راستای افزایش رضایت‌مندی از کالبد معماری در مجتمع مسکونی شهر صدرا می‌باشد. روش نمونه‌گیری به صورت ساده تصادفی است. و بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه آماری ۳۶۸ نفر با سطح خطای ۵ درصد بدست آمده است نوع تحقیق در پژوهش پیمایشی و روش تحقیق تبیین و تحلیل عوامل و مولفه‌های متغیرها می‌باشد. با استفاده از روایی و پایایی پرسشنامه محقق ساخته تایید گردید است. و به صورت خود پرسشگر و نمونه‌گیری غیر احتمالی داده‌ها بدست آمده است. نتایج در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد بررسی قرار می‌گیرد. و بر اساس داده‌های مستخرج از پرسشنامه در نرم افزار اس پی اس نتایج بیانگر تایید عوامل طراحی معماری شامل؛ برنامه فیزیکی طرح، عوامل جغرافیایی و محیطی، شرایط اقلیمی و زیست محیطی، تجزیه تحلیل زمین، مصالح، فن‌آوری و سازه‌های ساختمان می‌باشد و جنبه‌های کالبدی معماری مؤثر بر رضایت‌مندی شامل؛ ابعاد واحد مسکونی، تفکیک حریم‌ها، دید، فرم ساختمان، نور طبیعی، فضای جمعی و دسترسی تبیین و تایید گردیده است.</p>	<p>شماره صفحات: ۴۳۴-۴۵۱</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: عوامل مؤثر بر طراحی معماری، رضایت‌مندی (کالبد معماری)، مجتمع‌های مسکونی.</p>

استناد: نادری زرنه، جوهر، جعفری نژاد، مسعود و گودرزی، مهناز. (۱۴۰۴). بررسی تأثیر اشتراکات فرهنگی کردهای ایران و عراق بر توسعه تجارت مرزی و امنیت اقتصادی در استان ایلام. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۵(۵۹)، ۴۳۴-۴۵۱

DOI:10.22034/jgeoq.2025.512995.4256

DOI:10.22034/jgeoq.2025.512995.4256

* نویسنده مسئول: جوهر نادری زرنه، پست الکترونیکی: pegah420ma@iaui.ac.ir

مقدمه

منطقه مرزی استان ایلام، به‌عنوان یکی از محورهای استراتژیک در جغرافیای ایران، ویژگی‌های خاصی دارد که آن را از دیگر مناطق مرزی متمایز می‌سازد. یکی از ویژگی‌های بارز این منطقه، وجود اشتراکات فرهنگی و قومی میان کردهای ایران و عراق است. این اشتراکات، به دلیل تاریخچه‌ای طولانی و بهم‌پیوسته، زمینه‌ساز تعاملات جوامع مرزی و تبادلات فرهنگی و اقتصادی میان دو کشور شده است. در این پژوهش، به بررسی تأثیر این اشتراکات فرهنگی بر توسعه تجارت مرزی و امنیت اقتصادی در استان ایلام پرداخته خواهد شد.

اهمیت مطالعه تأثیر اشتراکات فرهنگی بر توسعه اقتصادی در مناطق مرزی به‌ویژه هنگامی روشن می‌شود که به نقشی که این مؤلفه‌ها در تقویت روابط اقتصادی و کاهش تنش‌های سیاسی بین کشورها ایفا می‌کنند، توجه شود. کردهای ایران و عراق با میراثی غنی شامل زبان، آداب و رسوم، و تاریخ مشترک، توجیه‌کننده‌ای برای همبستگی و همکاری در فعالیت‌های اقتصادی و تجاری و همچنین مسائل امنیتی هستند. این همبستگی می‌تواند به توسعه اقتصادی و ارتقای معیشت جوامع محلی این نواحی کمک کند و نقش مؤثری در کاهش بیکاری و افزایش رفاه عمومی ایفا نماید.

تجارت مرزی به‌عنوان یکی از عناصر اساسی اقتصاد محلی در استان ایلام، نقشی حیاتی در تأمین نیازهای مردمی این منطقه دارد. تبادلات تجاری و کالاها، نه تنها به‌عنوان عاملی برای افزایش درآمد سرانه محسوب می‌شوند، بلکه از نظر فرهنگی نیز زمینه‌ای برای تعامل و ایجاد روابط دوستانه میان اهالی مناطق مرزی فراهم می‌سازند. از طرفی، امنیت اقتصادی که از طریق تقویت روابط فرهنگی و اقتصادی به‌دست می‌آید، می‌تواند نقشی حیاتی در جلوگیری از ناهنجاری‌های امنیتی و ارتقای ثبات در این مناطق داشته باشد.

در همین راستا، بررسی تأثیر این اشتراکات فرهنگی بر تقویت تجارت مرزی و بهبود امنیت اقتصادی، موضوعی است که از اهمیتی دوچندان برخوردار است. این پژوهش تلاش دارد تا با تحلیل ساختارهای فرهنگی-اقتصادی و بررسی تعاملات و پیوندهای اجتماعی میان کردهای ایران و عراق، به درک بهتر سازوکارهای توسعه پایدار و امنیت در استان ایلام بپردازد. در نهایت، هدف این پژوهش، ارائه راهکارهایی جهت استفاده بهینه از ظرفیت‌های فرهنگی مشترک به منظور بهبود وضعیت اقتصادی و برقراری امنیت پایدار در مناطق مرزی استان ایلام است. امید است که یافته‌های این مطالعه بتوانند به سیاست‌گذاری‌های مؤثری در تدوین برنامه‌های توسعه‌ای و امنیتی کمک نمایند.

مبانی نظری

مبنای نظری مقاله حاضر، مبتنی بر نظریه مرکز - پیرامون می‌باشد. مدل مرکز - پیرامون در مقیاس جهانی در درون نظام سرمایه داری جهانی و در مقیاس ملی و محلی در کشورهای در حال توسعه شکل می‌گیرد. بدین ترتیب در سطح کلان گسستگی نظام سلسله مراتب سکونت گاهی و تقسیم نامتوازن جمعیت و امکانات در کشورهای توسعه نیافته و تجمع آن‌ها در کانون‌هایی نظیر مادر شهرهای ملی یا منطقه‌ای انعکاسی از شرایط مرکز - پیرامون و سیاست‌گذاری‌های کلان سرمایه در جهان است. از سوی دیگر نظام سلطه جهانی از دیرباز برای برقراری جریان زهکش کننده به تمرکز در این کشورها رو کرده و از طرف دیگر در درون این کشورها نیز منشاء صرفه اقتصادی بوده است و تقویت این تمرکز را باعث می‌شود (طالشی، ۱۳۹۸: ۱۶۱).

مدل مرکز پیرامون قابل تسری به نظریه قطب رشد در توسعه منطقه‌ای نیز هست به این معنی که همیشه جریانی از تخلیه قدرت و امکانات از حاشیه به مرکز وجود دارد. اگرچه طرفداران قطب رشد معتقدند توسعه پس از اشباع در مرکز به پیرامون سرایت خواهد کرد. در سطح کلان نیز گسستگی نظام سلسله مراتب سکونت گاهی و تقسیم نامتوازن جمعیت و امکانات در کشورهای توسعه نیافته و تجمع آن‌ها در کانون‌هایی نظیر مادر شهرهای ملی یا منطقه‌ای انعکاسی از شرایط مرکز پیرامون و سیاست‌گذاری‌های کلان سرمایه در جهان است. از یک سو نظام سلطه جهانی از دیرباز برای برقراری جریان زهکش کننده همواره در این کشورها

به تمرکز روی کرده و از دیگر سو در درون این کشورها نیز تمرکز منشأ صرفه اقتصادی بوده است. این دو مسأله در کنار هم موجب تقویت تمرکز شده است (صرافی، ۱۳۸۴: ۱۰۳).

فریدمن برای غلبه بر نابرابری‌های منطقه‌ای و ایجاد یک سیستم فضایی با سلسله‌مراتب منظم فضایی، نظریه مرکز-پیرامون را ارائه کرده و با طرح دو مفهوم مرکز بخش و مرکز ناحیه، نگرش سیستمی در برنامه‌ریزی منطقه‌ای را مورد تأکید بسیار زیاد قرار داده است. از نظر جان فریدمن، هر سیستم فضایی شامل دو زیرنظام می‌باشد: یکی مرکز، قلب پیشتاز و پویای نظام است و دیگری نواحی پیرامونی که می‌توان آن را زیرسیستم نظام به حساب آورد که در حالت وابستگی و سلطه‌پذیری نسبت به مرکز قرار دارد. چنین رابطه‌ای را می‌توان هم در سطح ملی و در سطح درون منطقه‌ای، قاره‌ای یا حتی جهانی به کار برد (رشیدی ابراهیم حصار، ۱۳۹۲: ۱۴۳).

طبق این نظریه دو جزء اصلی نظام سکونت‌گاهی عبارتند از مرکز (به عنوان کانون قدرت سلطه) و پیرامون (به عنوان جزء وابسته به کانون مرکزی)، همچنین طبق این نظریه، رابط مرکز با پیرامون استعماری است و همین رابطه باعث نابرابری بین مرکز و پیرامون می‌گردد (رضوانی، ۱۳۸۳: ۵).

با توجه به نظریه مرکز-پیرامون، اشتراکات فرهنگی میان کردهای ایران و عراق می‌تواند به‌عنوان پلی برای سامان‌دهی تعاملات اقتصادی و ارتقاء امنیت اقتصادی عمل کند. به‌ویژه در مناطق مرزی نظیر استان ایلام، ارتباطات فرهنگی میان جوامع کُرد این قابلیت را دارد که فاصله قدرت اقتصادی میان مرکز و پیرامون را کاهش دهد. اشتراکاتی همچون زبان، آداب و رسوم مشترک، تاریخ و مناسک مذهبی، به شکلی ابزارگونه امکان تقویت پیوندهای اجتماعی و توسعه تجارت فرامرزی را فراهم می‌کند. این بسترهای مشترک، موجب ظرفیت‌سازی در اجرای سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی می‌شوند و می‌توانند به توسعه پایدار و افزایش ثبات در مناطق مرزی کمک کنند.

امنیت اقتصادی یکی از مهم‌ترین دستاوردهای تقویت تعاملات مرکز و پیرامون است. نظریه مرکز-پیرامون بر این نکته تأکید دارد که در صورتی که مرکز قدرت به مناطق پیرامونی خود توجه ویژه داشته باشد و فرصت‌هایی برای ارتباط فرهنگی و اقتصادی پدید آورد، می‌تواند به کاهش ناامنی‌ها و افزایش ثبات منجر شود.

در مرزهای ایلام، با کاهش فاصله اقتصادی میان مرکز و پیرامون از طریق سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، تقویت بازارهای مرزی و همکاری‌های اقتصادی با کردهای عراق، امکان شکل‌گیری امنیت اقتصادی فراهم می‌شود. امنیت اقتصادی، که بر اساس تقسیم عادلانه‌تر منابع و مشارکت فعال مردم در تجارت مرزی حاصل می‌شود، باعث کاهش وابستگی نواحی پیرامونی به شبکه‌های غیررسمی یا قاچاق و در نتیجه افزایش کنترل دولت بر مرزها شده است.

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر اشتغال

نگاهی به آمار نشان می‌دهد که اشتراکات فرهنگی میان کردهای ایران و عراق زمینه‌ساز تأثیرات مثبتی بر اشتغال در استان ایلام شده است.

جدول ۱- درصد اشتغال از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۶

سال	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶
شاخص						
درصد اشتغال	۸۲/۷	۸۶/۲	۸۸/۹	۸۸/۴	۸۸/۴	۸۸/۵

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام، ۱۴۰۴

نگاهی به جدول ارائه شده توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام نشان می‌دهد که اشتراکات فرهنگی زمینه‌ساز افزایش درصد اشتغال در استان شده است به طوری که این درصد در حالی که در سال ۱۳۹۱ حدود ۸۲/۷ درصد بوده است در سال ۱۳۹۶ به ۸۸/۵ درصد رسیده است. کردهای ساکن در ایلام، کردهای عراق را با خود دارای ریشه نژادی مشترک قلمداد می‌نمایند. در رویکرد ایرانی به کردهای عراق می‌توان عنوان نمود قاعده همه چیز منهای استقلال صادق می‌باشد. یعنی ایرانیان کردهایی را می‌خواهند که در چارچوب دولت ملی عراق باقی بمانند. در سال‌های بعد از سقوط صدام حسین و دست یافتن کردها به استقلال سیاسی و اقتصادی بیش‌تر، این ظرفیت برای ایران فراهم شد تا با لحاظ نمودن اشتراکات فرهنگی با کردها و زمینه‌های

مشترک مبارزات تاریخی با آنان روابط خود را با کردهای این کشور در سطح اقتصادی گسترش دهد. جدول فوق نمایانگر اثر مثبت اشتراکات فرهنگی در افزایش اشتغال در استان ایلام و به خصوص در نواحی مرزی است. در آماری دیگر که توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام ارائه شده است، آمار اشتغال بعد از سال ۱۳۹۷ تا سال ۱۴۰۲ افزایش محسوسی داشته است. این امر نشانگر اهمیت اشتراکات فرهنگی کردهای ایران و عراق است. اشتغال نیز آثار و پیامدهای خاص خود را دارد.

جدول ۲- درصد اشتغال از سال ۱۳۹۷ تا سال ۱۴۰۲

سال	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
شاخص	۸۸/۸	۹۱/۷	۹۳/۳	۹۲/۵	۹۳	۹۳/۶
درصد اشتغال	۸۸/۸	۹۱/۷	۹۳/۳	۹۲/۵	۹۳	۹۳/۶

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام، ۱۴۰۴

این جدول نمایانگر وضعیت محسوس اشتغال در استان ایلام است. نگاهی به جدول فوق نشان می‌دهد در حالی که نرخ اشتغال در استان در سال ۱۳۹۶ به ۸۸/۵ درصد رسیده است این آمار در سال ۱۴۰۲ به ۹۳/۶ درصد رسید. باید اشاره داشت که اشتغال پایگاه اجتماعی فرد را می‌سازد، پاداش اقتصادی را بازتاب می‌دهد، نشانه اعتقاد مذهبی محسوب شده و بالاخره وسیله‌ای برای درک توانایی‌های خویشتن است. رشد و اشتغال دو هدفی هستند که به طور محوری در دستور کار سیاست‌های اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در نظر گرفته می‌شوند. رشد تولید ممکن است تغییراتی را در رشد اشتغال ایجاد کند. دوره‌های رشد تولید ناخالص داخلی (GDP)، اغلب با افزایش فرصت‌های اشتغال همراه است و برعکس فروکش کردن رشد GDP، سبب افزایش بیکاری می‌شود. پیوند خوردن رشد اقتصادی و اشتغال ابعاد گسترده‌تری دارد. افزایش فرصت‌های شغلی منابع درآمدی جدید و بهتری را ایجاد می‌کند. همچنین گسترش و افزایش اشتغال در بطن رشد اقتصادی منجر به کاهش فقر می‌شود. بنابراین شدت اشتغال رشد که واکنش رشد اشتغال به رشد اقتصادی است، معنادار فرض می‌شود. شدت اشتغال رشد اقتصادی، بینش‌های مفیدی راجع به عملکرد اقتصاد کلان و الگوی بازار کار ارائه می‌کند و نیز به‌عنوان ابزار ارزشمندی برای بررسی اینکه چگونه افزایش در تولید و اشتغال همزمان به وجود می‌آید و به‌طور محتمل تغییرات اقتصادی ساختاری را ایجاد می‌کنند، کاربرد دارد (محمودیان و دیگران، ۱۳۹۶: ۲۹).

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر کاهش تورم

اشتراکات فرهنگی بین کردهای ایران و عراق همچون اردواج و پیوستگی‌های زبانی و نژادی زمینه‌ساز تأثیرگذاری زیادی بر تورم در استان ایلام و به خصوص شهرهای مرزی من جمله مهران و دهلران شده است. بر این اساس و بر اساس گزارش مرکز آمار در حالی که نرخ تورم در ایران در سال ۱۳۹۷ حدود ۳۹/۹ درصد بوده است، بر اساس گزارش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام این رقم ۳۱/۷ درصد بوده است. همچنین بر اساس گزارش مرکز آمار، در سال ۱۳۹۹ نرخ تورم در ایران ۴۷/۱ درصد بوده است در حالی که نرخ تورم در استان ایلام ۳۸/۶ درصد بوده است. این امر نمایانگر این مهم است که مسأله‌ای همچون ازدواج بین کردهای ایران و عراق در کاهش نرخ تورم در استان ایلام مؤثر واقع شده است.

باید اشاره داشت که افزایش فقر موجب کاهش دلگرمی در نیروی انسانی می‌شود و روحیه آن‌ها را تضعیف می‌کند. سست شدن بنیان‌های اقتصادی جوامع، پیامدهایی چون افزایش جرائم، پریشانی‌های دولتی، ناسازگاری‌های خانوادگی، خودکشی و... و نهایتاً سستی در اعتقادات دینی را به دنبال دارد. آمارهای ارائه شده توسط منابعی که رفتارهای کجروان اجتماعی را ارزیابی می‌کنند، نشان می‌دهد که اشخاصی که توسط پلیس دستگیر می‌شوند، اکثراً از قشر فقیر جامعه هستند. بسیاری از علل اساسی انحرافات اجتماعی و بی‌دینی ناشی از فقر است. بنابراین به علت وجود همبستگی بسیار نزدیکی که بین رفتارهای اقتصادی با رفتارهای اجتماعی - فرهنگی وجود دارد، شکی نیست که در راستای توسعه فرهنگی ابتدا باید در جهت رشد اقتصادی پایدار، اشتغال، کاهش تورم و تأمین رفاه اقتصادی خانوارها و جامعه تلاش کرد (ضیال‌الدین، ۱۳۹۰: ۶۳-۶۲). بر این اساس، کاهش تورم در استان ایلام نسبت به متوسط آن در سطح کشور نمایانگر اهمیت اشتراکات فرهنگی کردهای دو کشور است.

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر رشد اقتصادی

در مسیر دستیابی به شرایط پایداری و به ویژه در دروان گذار، وظایف گسترده‌ای بر عهده دولت‌ها محول شده است، آن‌ها موظف هستند تا مؤلفه‌های توسعه پایدار را در تمامی سطوح برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌ها رعایت کنند. مسلماً بدون تحرک و حمایت دولت‌ها به عنوان مهم‌ترین عامل توسعه پایدار نمی‌توان توسعه‌ای ملی، متوازن و پایدار در اقتصادهای در حال توسعه تضمین کرد. در مدل‌های سنتی رشد، کشورها و حتی فناوری‌ها، یکسان فرض می‌شدند. این مدل‌ها ریشه تفاوت رشد اقتصادی در کشورهای مختلف را به نرخ رشد عوامل تولید نسبت می‌دادند. در مرحله بعد اقتصاددانان تلاش نمودند تا با کنترل مدل نسبت به عوامل دیگر، همچون سرمایه انسانی، درجه توسعه‌یافتگی بخش مالی، کیفیت سیاست‌های اقتصاد کلان در کشورهای مختلف، رشد پسماند توضیح داده نشده را به حداقل برسانند (کریمی و دیگران، ۱۳۹۶: ۳).

اشتراکات فرهنگی میان کردهای ایران و عراق به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در رشد اقتصادی استان ایلام و شهرهای مرزی عمل کرده است. بر اساس گزارش مرکز آمار ایران در حالی که رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۹ در کشور به طور متوسط ۷/۷ درصد بوده است در حالی که در این سال استان ایلام ۱۲/۲۲ درصد رشد اقتصادی را تجربه کرده است. همچنین، در سال ۱۴۰۲ درصد رشد اقتصادی در ایران به طور متوسط ۳/۳ درصد بوده است در حالی که به روایت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام درصد رشد اقتصادی در استان ایلام ۹/۲۳ درصد بوده است. در دهه ۹۰ و همچنین تا سال ۱۴۰۲ روند سرمایه‌گذاری خارجی توسط کردهای مقیم عراق در استان ایلام به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در رشد اقتصادی استان ایلام عمل کرده است.

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر سرمایه‌گذاری خارجی

کردهای ایران و عراق پس از صدام با درک اهمیت اقتصاد در ایجاد صلح به دنبال رشد اقتصادی هستند. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر رشد اقتصادی، مورد توجه سیاستمداران دو کشور قرار گرفته است. از آنجا که موفقیت در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیازمند صلح و ثبات است بر این اساس، دو کشور ایران و عراق از سال ۲۰۰۳ جهت جذب سرمایه‌های سرمایه‌گذاران یک دیگر به دنبال کاهش تعارضات گذشته و ایجاد صلح در روابط باهم می‌باشند. در واقع، می‌توان چنین نتیجه گرفت که نبود یک رابطه اقتصادی متقابل قوی به ویژه در عرصه سرمایه‌گذاری متقابل خارجی میان ایران و عراق یکی از دلایلی است که منجر به درگیری میان ایران و عراق قبل از صدام شده است.

مناطق کردنشین عراق به دلیل فقر منابع و ضعف زیرساخت‌های، یکی از مناطق سرمایه‌پذیر است. این مناطق ضمن اینکه از شرکای اصلی صادراتی ایران است، به دلیل برخورداری از مزایایی نظیر نزدیکی راه‌های مواصلاتی برای برقراری مراودات تجاری، ساختار مالی غیربانکی، اشتراکات دینی و فرهنگی و تاریخی و همچنین وجود فرصت‌های زیاد سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف می‌تواند برای کردهای استان ایلام یک شریک تجاری جایگزین در شرایط تحریم‌ها باشد (تدبیر اقتصاد، ۱۳۹۹).

همچنین، مناطق کردنشین عراق ضمن برخورداری از منابع مالی زیاد نیازمند بازسازی ساختاری در تمام زمینه‌های اقتصادی مانند صنعت، کشاورزی، خدمات، راه و ساختمان و ... است. عراق تا قبل از اتمام جنگ داخلی هر ساله بودجه‌ای به مبلغ ۲۰۰ میلیارد دلار برای بازسازی عراق در نظر می‌گرفت که با پایان یافتن اختلافات سیاسی و جنگ‌های داخلی این میزان تا ۳۰۰ میلیارد دلار نیز افزایش یافت. همچنین گرایش مردم کردنشین به تجارت و کمبود نیروی کار متخصص، پایین بودن سطح سواد و تک محصولی بودن اقتصاد این منطقه، آن را نیازمند همکاری با شرکت‌های خدمات فنی و مهندسی کرده است (تدبیر اقتصاد، ۱۳۹۹: ۱۲). بنابراین کردهای ایلام با شناسایی دقیق نیازمندی‌های مناطق کردنشین عراق در بلند مدت می‌تواند یکی از مهم‌ترین کشورهای سرمایه‌گذار در این کشور باشد.

از سوی دیگر، بخش مسکن در بین بخش‌های عمومی، بخش کشاورزی در بین بخش‌های تولیدی و بخش برق در بین بخش‌های زیرساختی بیش‌ترین نیاز را به سرمایه‌گذاری جهت بازسازی دارند. ایران برای افزایش نفوذ اقتصادی خود در مناطق کردنشین عراق، در تلاش است میزان خسارت وارد شده به بخش‌های مختلف اقتصادی این منطقه و همچنین میزان سرمایه لازم برای بازسازی این بخش‌ها را شناسایی کند و سپس، با اتخاذ استراتژی مشخص و متناسب با ظرفیت‌های داخلی این مناطق در بخش‌های مختلف اقتصادی این کشور سرمایه‌گذاری کند. حمایت از همکاری‌های صنعتی و اقتصادی و انجام اقدامات لازم در زمینه توسعه روابط صنعتی - اقتصادی باعث می‌شود تا تجربیات حاصل از همکاری‌های موجود، زمینه سرمایه‌گذاری‌های مشترک جدیدی را در میان کشورها پدید آورد. آمادگی جمهوری اسلامی ایران برای انجام سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های زیربنایی در

مناطق کردنشین عراق به ویژه توسط شرکت‌های صادر کننده خدمات فنی - مهندسی، تأمین کلیه نیازهای مناطقی چون سلیمانیه، دهوک، واسط، عمادیه و... و صدور انواع محصولات صنعتی، معدنی و کشاورزی، بارها از سوی مسئولان و مقامات دو کشور مورد تأکید قرار گرفته و تفاهم نامه‌ها و قراردادهای بیشمار و متنوعی در زمینه توسعه و تعمیق همکاری‌های دوجانبه به امضای طرفین رسیده است (مجید قربانی فراز، ۱۷ مرداد ۱۴۰۰).

روند سرمایه‌گذاری خارجی صورت گرفته در کردستان عراق پس از ۲۰۱۲ به دلایل ناامنی‌های ناشی از جنگ‌های داخلی و ظهور تروریسم کم‌تر شده اما با شکست داعش در عراق و دستیابی این کشور به یک امنیت و ثبات نسبی کشورهای زیادی علاقمند به سرمایه‌گذاری در مناطق کردنشین عراق هستند زیرا سرمایه‌گذاران مستقیم خارجی معمولاً در جایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که بیش‌ترین سود و بازدهی را برای آن‌ها داشته باشد. پس ناامنی و بی‌ثباتی موجب بازگشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به کشورها و شرکت‌های میهمان می‌شوند.

اما وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور ایران و به خصوص استان ایلام متفاوت است. ایران با وجود بهره‌مندی از صلح و ثبات و امنیت لازم در داخل کشور نتوانسته در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موفق باشد. به ویژه در سال‌های اخیر با تحریم‌های آمریکا این روند سیر نزولی پیدا کرده است. در کنار اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران از دلایلی که موجب کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم در ایران شده می‌توان به تأکید این کشور بر اقتصاد مقاومتی و بستن درهای اقتصادی خود به روی اقتصاد جهانی اشاره کرد. زیرا پایین بودن درجه آزادی اقتصادی و اتخاذ سیاست‌های بسته اقتصادی مانع بزرگی بر سر راه دسترسی به بازارهای مالی و فناوری نوین جهانی است. در چنین شرایطی نه کشور میزبان و نه کشورهای دارنده سرمایه‌گذاری خارجی خواهان سرمایه‌گذاری در کشور میزبان هستند. کاهش سرمایه‌گذاری خارجی موجب کاهش تولید داخلی، کاهش رشد اقتصادی و رفاه عمومی و در نهایت افزایش نارضایتی‌های داخلی و تنش‌های سیاسی بین کشورها می‌شود. جدول زیر میزان سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران کرد عراقی در استان ایلام را طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ نشان می‌دهد:

جدول ۳- از سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان ایلام

شاخص	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
سرمایه‌گذاری در داخل استان ایلام توسط سرمایه‌گذاران عراقی (میلیون ریال)	۱۷۱۰۰۰	۵۰۰۰۰	۲۶۳۰۰۰	۵۶۸۰۰۰	۹۰۵۰۰۰	۶۶۶۰۰۰

جدول فوق نشان می‌دهد طی شش سال اخیر وجود مؤلفه‌های فرهنگی باعث شده است تا روند سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران عراقی در استان ایلام محسوس باشد. بر اساس جدول فوق میزان سرمایه‌گذاری در استان ایلام در سال ۱۳۹۷ حدود ۱۷۱ هزار میلیون ریال بوده است. در سال ۱۳۹۸ حدود ۵۰ هزار میلیون ریال، در سال ۱۳۹۹ در حدود ۲۶۳ هزار میلیون ریال، در سال ۱۴۰۰ حدود ۵۶۸ هزار میلیون ریال، در سال ۱۴۰۱ حدود ۹۰۵ هزار میلیون ریال و در سال ۱۴۰۲ در حدود ۶۶۶ هزار میلیون ریال بوده است.

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر سپرده گذاری

باید توجه داشت بین میزان سپرده‌گذاری و رفاه اقتصادی ارتباط معناداری وجود دارد. یعنی به هر مقدار میزان رفاه اقتصادی بیش‌تر باشد مردم تمایل بیش‌تری به سپرده‌گذاری در بانک‌ها دارند. بر این اساس، اشتراکات فرهنگی میان ایران و عراق باعث شده است تا متأثر از دلایلی همچون افزایش اشتغال، صادرات، توریسم اقتصادی و... وضعیت اقتصادی مردم در استان ایلام بهبود قابل ملاحظه‌ای داشته باشد. بر این اساس، میزان سپرده‌گذاری مردم استان ایلام طی شش سال اخیر افزایش قابل توجهی داشته است که در ادامه به بررسی آن می‌پردازیم.

جدول ۴- میزان سپرده‌گذاری مردم استان ایلام در بانک‌ها

سال	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
سپرده‌گذاری (میلیارد ریال)	۶۲/۲۷۲	۷۷/۲۴۰	۱۱۰/۵۸۰	۱۴۸/۲۱۱	۲۰۸/۴۷۴	۲۷۸/۶۷۷

منبع: بانک ملی استان ایلام

میزان سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران عراقی در استان ایلام به واسطه‌ی وجود اشتراکات فرهنگی طی سالیان اخیر افزایش قابل توجهی داشته است که زمینه‌ساز افزایش رفاه اقتصادی در استان ایلام گردیده است. با توجه به جدول فوق، از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ هر سال نسبت به سال قبل تز از آن شاهد افزایش میزان سپرده‌گذاری در بانک‌های استان ایلام هستیم. در حالی که در سال ۱۳۹۷ میزان سپرده‌گذاری در بانک‌های استان ایلام ۶۲ هزار و ۲۷۲ میلیارد ریال بوده است این رقم در سال ۱۳۹۸ به ۷۷ هزار و ۲۴۰ میلیارد ریال، در سال ۱۳۹۹ به ۱۱۰ هزار و ۵۸۰ میلیارد ریال، در سال ۱۴۰۰ به ۱۴۸ هزار و ۲۱۱ میلیارد ریال، در سال ۱۴۰۱ به ۲۰۸ هزار و ۴۷۴ میلیارد ریال و در سال ۱۴۰۲ به ۲۷۸ هزار و ۶۷۷ میلیارد ریال رسیده است. این اعداد و ارقام نمایانگر افزایش میزان سپرده‌گذاری در بانک‌های استان ایلام در طی شش سال اخیر است که در آن اشتراکات فرهنگی زمینه‌ساز سرمایه‌گذاری عراقی‌ها در استان ایلام و در پروژه‌های مختلف، افزایش اشتغال در سطح استان، افزایش صادرات، افزایش توریسم و در نتیجه افزایش میزان سپرده‌گذاری شده است.

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر صادرات

کشور عراق به عنوان مهم‌ترین فرصت اقتصادی استان ایلام مطرح می‌باشد. به واسطه‌ی اشتراکات فرهنگی میان کردهای دو کشور، صادرات کالا می‌تواند در بردارنده توسعه و امنیت اقتصادی برای استان باشد. عراق سرزمینی با مرز مشترک ۱۴۰۰ کیلومتری با ایران و جمعیت قریب به ۴۰ میلیون نفری که دارای دومین ذخایر نفتی جهان است، همچنین از لحاظ جغرافیایی دارای موقعیت استراتژیکی است بدین‌گونه که در مسیر اتصال سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا قرار گرفته است، امکان راهیابی به آبهای آزاد، وجود ویرانی‌های حاصل از جنگ داخلی و خارجی و نیاز ضروری و روزافزون عراق به تمامی کالاها و خدمات تولیدی بر اهمیت توسعه روابط اقتصادی ایران با عراق می‌افزاید. روابط دیرینه دو کشور جمهوری اسلامی ایران و جمهوری عراق، توانسته در کنار روابط خوب سیاسی، شرایط مراودات تجاری را نیز بین دو کشور ایجاد کند. به‌گونه‌ای که رؤسای جمهور دو کشور باتوجه‌به توانایی‌های مختلف اقتصادی، صنعتی و علمی بین دو کشور برای رساندن مبادلات تجاری بین دو کشور به ۲۰ میلیارد دلار تا سال ۱۴۰۰ برنامه‌ریزی کرده‌اند. این در حالی است که اکنون روابط تجاری ایران و عراق حدود ۳۰ تا ۳۱ میلیارد دلار است؛ بنابراین باتوجه‌به ظرفیت‌هایی که بین دو کشور وجود دارد، روابط تجاری و اقتصادی نیز قابلیت ارتقا دارند (نجات‌نیا، ۱۳۹۷: ۴۸). ارزش تجارت ایران با عراق ۱۰ برابر تجارت ایران با کشورهای اتحادیه اروپاست. به عبارت دقیق‌تر در سال ۱۳۹۶ ارزش صادرات ایران به کشورهای اتحادیه اروپا (E۲۸)، یک میلیارد و ۷۲ میلیون ریال بوده که تقریباً یک‌دهم ارزش صادرات ایران به عراق است. بنابراین در حال حاضر کشوری با این حجم از تبادلات تجاری با ایران در برنامه‌ریزی وزارت خارجه جایگاه ویژه‌ای ندارد (کیایی و دیگران، ۱۳۹۹: ۳۲۱).

یکی از سیاست‌های موفق دولت در دو دهه اخیر برای افزایش صادرات، ایجاد بازارچه‌های مرزی بوده است. این بازارچه‌ها در نواحی مرزی، بسته به میزان فعالیت و ارتباط تجاری با کشورهای همسایه نه تنها توانسته‌اند در ابعاد ملی و منطقه‌ای اثرات مثبتی داشته باشند، بلکه در سطح محلی نیز اثرات قابل توجهی داشته‌اند (میرلطیفی، ۱۳۸۹: ۳۳). می‌توان گفت بازارچه‌های مرزی به عنوان یکی از مرزبانان اقتصادی و امنیتی کشور می‌باشند که مسئول نظارت بر ورود و خروج کالا و مسافر از مبادی ورودی و اقتصادی و مبادلات بازرگانی با کشورهای همجوار و نهایتاً ایجاد ثبات و امنیت پایدار بوده است (ابراهیم‌زاده و رضایی، ۱۳۹۱: ۲۲۸).

در این راستا، بازارچه مرزی مهران به استناد مصوبه ۷۹/۷/۱۳ هیات دولت و با سقوط رژیم بعث عراق، در مرز مهران آغاز گردید و عملاً در تاریخ ۸۲/۴/۵ راه اندازی شده و رسماً شروع به کار کرد. این بازارچه در ۱۲ کیلومتری مرکز شهرستان مهران و در ۳ کیلومتری شهر زرباطیه عراق واقع شده است. به خاطر پتانسیل‌های موجود مرز مهران نسبت به سایر مرزهای کشور در ارتباط با عراق، در مدت زمان کمتری فعالیت‌های صادراتی آن آغاز شد و توسعه یافت و هم‌اینک به یکی از مبادی فعال تجاری تبدیل شد. بازارچه مرزی مهران به مساحت ۱۰ هزار متر مربع، با داشتن ۱۲۳ غرفه تجاری، در نقطه صفر مرزی واقع شده است. اینک مهران از فعال‌ترین مرزهای رسمی ایران است که نزدیکی به شهرهای عراق این مرز را به یکی از مهم‌ترین کانون‌های آمد و شد و صدور کالا به این کشور تبدیل کرده است. روزانه تقریباً چند هزار زائر برای زیارت عتبات عالیات، از ایران به عراق و همچنین از عراق به ایران برای زیارت امام رضا (ع) و حضرت معصومه، در حال آمد و شد هستند. میزان ارزش کالاهای صادراتی

در طول سال‌های گذشته سیر صعودی داشته و در سال ۱۳۹۱ حدود یک میلیارد و هشتصد میلیون دلار با بیش از ۲۵۰ قلم کالای صادراتی صورت گرفته است. از این مرز انواع اجناس و کالا اعم از مواد نفتی، خوراکی، مصالح ساختمانی، فولاد، خودرو، لوازم خانگی، صنعتی، برقی، تره بار صادر می‌شود (ابراهیم زاده و رضایی، ۱۳۹۱: ۲۳۳).

در مجموع وجود پتانسیل هر کشور در عرضه کالا به بازارهای صادراتی عمدتاً از ناحیه نیروی کار، سرمایه، منابع طبیعی و تکنولوژی است که شرط لازم برای حضور موفق در بازارهای جهانی هستند ولی شرط کافی محسوب نمی‌شوند. بدیهی است بازارهای گسترده و متنوع برای محصولات صادراتی هر کشور می‌تواند یکی از مولفه‌های مهم و مؤثر برای حضور پایدار و مستمر در آن بازارها به شمار روند. با عنایت به اینکه فاصله جغرافیایی و وجود اشتراکات فرهنگی از عوامل مؤثر در بازاریابی و توسعه فعالیت بنگاه‌ها در سطح بازارهای بین‌المللی است، حفظ جایگاه و موقعیت محصولات در این بازارها، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (عبدالوند و ضیغمی، ۱۳۸۸: ۶۸).

در بازارچه مرزی مهران از زمان شروع فعالیت تاکنون کالاهای مختلفی صادر گردیده است. انواع میوه جات، مصالح ساختمانی مانند: سیمان، گچ، آجر، تیرآلات، لوازم خانگی، انواع لاستیک، ظروف پلاستیکی، تانکر آب، خودرو و عمده کالاهای صادراتی این بازارچه را تشکیل می‌دهند. لازم به ذکر است که این کالاها با منابع و ظرفیت‌های تولیدی منطقه تناسب ندارد. فقط بعضی از این اقلام مانند: سیمان، گچ و محصولات کشاورزی در استان تولید می‌شود، بقیه اقلام صادراتی، خارج از استان تولید می‌شوند.

جدول ۵- نوع کالاهای صادراتی و ارزش دلاری آن از طریق بازارچه مرزی مهران

سال	صادرات		جمع کل تجاری و	
	اظهار شده در مهران (تجاری + پیلهوری)		اظهار سایر گمرکات (خروجی از مرز مهران)	
	وزن (تن)	ارزش دلاری	وزن (تن)	ارزش دلاری
۱۳۸۲	۲۴۵.۳۸۲	۲۸.۲۵۹.۷۹۱	۰	۰
۱۳۸۳	۲۸۹.۴۸۹	۶۰.۰۲۴.۵۵۲	۰	۰
۱۳۸۴	۶۲۲.۷۶۹	۱۴۳.۱۵۹.۰۷۰	۱۸۹.۰۵۱	۴۶.۳۸۷.۱۷۲
۱۳۸۵	۴۸۳.۸۷۷	۱۷۴.۰۰۳.۹۹۸	۲۴۲.۶۸۷	۱۶۸.۶۸۳.۰۶۰
۱۳۸۶	۷۶۳.۱۲۳	۲۳۳.۵۴۲.۹۴۲	۴۷۹.۱۰۵	۲۴۵.۵۶۱.۸۴۹
۱۳۸۷	۶۶۱.۲۶۳	۲۴۲.۷۶۸.۷۰۹	۵۰۰.۹۱۰	۳۹۴.۴۴۴.۶۸۰
۱۳۸۸	۸۷۶.۹۵۰	۱۹۲.۱۷۴.۰۱۶	۲۶۲.۷۹۰	۴۴۲.۰۹۹.۲۹۳
۱۳۸۹	۵۱۹.۲۲۴	۱۲۷.۲۲۳.۵۲	۳۵۵.۴۲۱	۲۹۱.۰۱۸.۲۷۵
۱۳۹۰	۱.۱۰۶.۵۲۹	۱۷۰.۰۶۱.۵۳۴	۲۸۶.۱۳۹	۲۳۰.۵۴۵.۱۹۵
۱۳۹۱	۱.۷۲۳.۷۶۶	۳۹۸.۹۴۹.۳۰۲	۷۹۱.۲۳۴	۶۰۷.۷۳۷.۱۹۱
۱۳۹۲	۱.۷۲۴.۳۰۸	۴۴۸.۲۶۰.۷۷۸	۸۳۷.۲۶۴	۴۶۱.۱۸۱.۲۴۱
۱۳۹۳	۱.۸۷۱.۱۹۹	۵۷۳.۰۷۳.۸۴۱	۸۳۱.۰۲۱	۷۲۲.۷۴۹.۱۸۰
۱۳۹۴	۱.۶۸۶.۳۶۴	۶۰۰.۶۵۴.۵۰۰	۸۶۴.۱۹۰	۸۲۷.۷۱۳.۱۰۶
۱۳۹۵	۱.۱۰۴.۸۷۰	۵۹۱.۵۷۱.۵۰۲	۱.۲۶۰.۶۹۷	۱.۶۴۵.۱۲۲.۹۸۴
۱۳۹۶	۱.۲۲۰.۲۵۵	۵۰۲.۷۵۶.۸۲۹	۹۲۴.۲۶۲	۷۱۰.۲۷۷.۲۹۹
۱۳۹۷	۱.۰۶۱.۹۹۱	۸۶۵.۱۴۰.۲۶۴	۶۱۴.۰۷۰	۴۱۴.۰۹۷.۸۷۲
۱۳۹۸	۸۴۹.۱۰۲	۷۴۱.۲۷۹.۳۵۶	۱.۲۳۰.۰۳۶	۴۴۱.۸۰۲.۹۷۵
۱۳۹۹	۶۰۰.۶۸۹	۳۸۰.۸۸۲.۸۶۴	۴۴۹.۰۱۲	۱۴۵.۰۶۷.۲۱۸
۱۴۰۰	۱.۱۸۳.۶۹۵	۶۹۹.۴۹۱.۰۰۵	۱.۰۸۶.۰۸۴	۴۶۱.۰۴۶.۰۰۷

۱۶۰۸.۷۸۸.۱۴۸	۳.۲۵۸.۹۶۷	۷۲۲.۷۲۱.۴۲۹	۱.۴۶۸.۸۹۹	۸۷۶.۰۶۶.۷۱۹	۱.۷۹۰.۰۶۸	۱۴۰۱
۱.۸۱۰.۸۶۶.۷۷۷	۳.۲۲۰.۰۹۶	۶۳۸.۳۰۶.۶۷۰	۱.۳۵۵.۴۶۷	۱.۱۸۲.۵۶۰.۱۰۲	۱.۸۶۴.۶۲۹	۱۴۰۲
۱۸.۹۶۹.۵۷۸.۰۹۹	۳۶.۵۴۳.۸۹۲	۹.۷۱۶.۵۶۲.۸۹۶	۱۴.۲۷۴.۳۵۰	۹.۲۵۳.۰۱۵.۲۰۳	۲۲.۲۶۹.۵۴۲	مجموع

منبع: آمار گمرک استان ایلام

جدول فوق نشان می‌دهد که راه اندازی و ایجاد بازارچه‌های مرزی در مهران که در آن اشتراکات فرهنگی دو قوم کرد در ایران و عراق تأثیرگذار است به عنوان اهرمی از فعالیت‌های اقتصادی دارای آثار مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بوده است. در بعد اقتصادی، ایجاد بازارچه می‌تواند فرصت‌هایی از جمله: ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم برای جوانان منطقه (بخش‌های حمل‌ونقل بار و مسافر، رستوران و خدمات مربوط به آن)، صدور تولیدات کشاورزی و دامی با قیمت‌های مناسب به کشورهای همجوار، افزایش درآمد و سطح رفاه روستائیان از طریق تبادل کالاها، کاهش بیکاری، رسمی کردن مبادلات بین ایران و کردهای عراق و همچنین در افزایش تعداد و تنوع مشاغل موجود در روستا مؤثر باشد (محمدی یگانه و دیگران، ۱۳۹۱: ۸۳).

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر گردشگری

افزایش مبادله توریست میان ایران و عراق پس از صدام علاوه بر سود اقتصادی که برای طرفین داشته موجب افزایش همدلی و ارتباط بیش‌تر کردهای ایران و عراق در حوزه فرهنگی و سیاسی و در نهایت ایجاد وابستگی متقابل آن‌ها شده است. در روابط ایران و عراق پس از صدام، مسائل امنیتی و سخت‌اهمیت خود را از دست داده و در مقابل مسائل فرهنگی و نرم‌نظیر گردشگری میان آن دو کشور پررنگ شده است که این امر موجب برقراری صلح و ثبات در روابط ایران و عراق از سال ۲۰۰۳ تا کنون شده است. داده‌های آماری حاصل از میزان گردشگران مورد مبادله بین ایران و عراق پس از سقوط صدام نیز این ادعا را به اثبات می‌رساند.

جدول ۶- تعداد گردشگران عراقی وارد شده به ایران در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

کشور مبدأ		۱۳۹۷		۱۳۹۸	
عراق		تعداد	درصد	تعداد	درصد
		۲۵۹۸۲۳۰	۳۳/۲۹	۳۱۶۵۸۳۹	۳۵/۸۴

منبع: سالنامه آماری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی (۱۳۹۸) www.mcth.ir

بر اساس گزارش سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، میزان عبور مردم ایران و عراق از مرزهای هم‌دیگر طی سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ نسبت به سایر کشورها بیش‌تر بوده است. به صورتی که در مدت این دو سال ۲ میلیون و ۶۵۵ هزار ایرانی، کشور عراق را به عنوان مقصد سفر خود انتخاب کردند. از طرفی هم در سال ۱۳۹۴ بیش‌ترین گردشگران خارجی وارد شده به ایران بیش‌تر عراقی‌ها بودند که تعداد آن‌ها به یک میلیون و ۵۴۴ هزار نفر بوده است (سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۵: ۱۹ و ۵). بر اساس گزارش‌های سالانه سازمان در سال ۱۳۹۷ روند جا به جایی جمعیت بین ایران و عراق در سال‌های اخیر افزایش یافته است. به طوری که در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ تعداد عراقی‌های وارد شده به ایران به ترتیب یک میلیون و ۳۹۸ هزار و یک میلیون ۳۵۶ هزار نفر بود که این رقم در سال ۱۳۹۷ به حدود دو و نیم میلیون عراقی رسید (سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۷).

در چند سال اخیر شمار زیادی از شهروندان عراقی و ایرانی در قالب توریسم مذهبی نیز یکی دیگر از انواع توریسم است به کشورهای یک دیگر سفر کرده‌اند که راهپیمایی روز اربعین نمونه بارز این ادعا است. جدول زیر آمار حضور گردشگران عراقی در ایلام را نشان می‌دهد:

جدول ۷- آمار حضور گردشگران عراقی در ایران

شاخص	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
توریسم اقتصادی (اقامت نفر شبانه)	۶۳۱۱	۹۸۶۳	۱۱۳۱	۱۶۹۶	۵۱۵۲	۹۵۶۱

جدول از اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان ایلام با توجه به جدول فوق، می‌توان بیان داشت که استان ایلام به عنوان یکی از کانون‌های جذب گردشگران عراقی مطرح است. جدول مذکور نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۷ حدود ۶۳۱۱ نفر، در سال ۱۳۹۸ حدود ۹۸۶۳ نفر، در سال ۱۳۹۹ حدود ۱۱۳۱ نفر، در سال ۱۴۰۰ حدود ۱۶۹۶ نفر، در سال ۱۴۰۱ حدود ۵۱۵۲ نفر و در سال ۱۴۰۲ حدود ۹۵۶۱ نفر گردشگر عراقی وارد استان ایلام شده است. گردشگری یکی از پدیده‌هایی عصر جهانی شدن سیاست می‌باشد که کشورها با بازگشایی مرزهای خود با آن روبه‌رو هستند. بین گردشگری و صلح یک رابطه دو طرفه است. از طرفی، مبادله توریست بین کشورها نیازمند صلح و ثبات می‌باشد و از طرف دیگر خود گسترش صنعت گردشگری به ایجاد روابط صلح جویانه هم در سطح خرد و هم در سطح نظام بین‌الملل می‌شود (ضرغام و خسروانی، ۱۳۹۱: ۲۶). دولت‌های ایران و عراق از آنجاکه نسبت به این موضوع اشراف کامل دارند، در گسترش این صنعت در روابطشان اقدامات قابل توجهی انجام داده‌اند.

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر واردات

اشتراکات فرهنگی میان کردهای ایران و عراق و به ویژه پیوندهای فامیلی و ازدواج‌هایی که میان اتباع دو کشور صورت گرفته است، در واردات کالا به مرزهای استان ایلام تأثیرگذار بوده است. جدول زیر نمایانگر واردات کالا به استان ایلام است.

جدول ۸- آمار واردات کالا به استان ایلام

سال	وزن	ارزش دلاری
۱۳۹۲	۶۷۲	۱۶۸۴۵۸۵
۱۳۹۳	۱۶۴۷	۱۶۲۴۰۲۸
۱۳۹۴	۱۳۶۸۹	۱۵۱۳۳۹۱۳
۱۳۹۵	۲۴۳۲	۶۹۴۱۵۰۱
۱۳۹۶	۱۰۹۱	۱۱۴۵۱۱۴
۱۳۹۷	۵۱	۲۵۱۱۵۵۲
۱۳۹۸	۲۹	۱۱۱۴۵۰
۱۳۹۹	۹۰۳	۱۰۱۵۲۴۶۶
۱۴۰۰	۴۲۳	۱۶۴۵۹۸۵
۱۴۰۱	۲۸۵	۱۶۶۷۱۳۴
۱۴۰۲	۲۵۸	۲۸۵۴۴۷

اگرچه در سیاست‌های تجاری برون نگر بر اهمیت اثر صادرات بر رشد تأکید شده و پیشنهاد کاهش حمایت‌های تجاری برای افزایش جریان کالا و خدمات به داخل اقتصاد داخلی مطرح می‌شود، در یک اقتصاد آزاد صادرات تنها متغیری نیست که می‌تواند بر تولید و بهره‌وری نیروی کار داخلی اثر گذارد بلکه واردات نیز راهی برای ورود تکنولوژی خارجی به اقتصاد داخلی می‌باشد. اندیشمندان اقتصادی همچون چنری، برونو، مکینون، بچا و تیلور معتقدند بسیاری از کشورهای در حال توسعه قادر به تولید کالاهای سرمایه‌ای تکنولوژی‌پز نبوده و لذا واردات کالاهای سرمایه‌ای نقش اساسی را در دستیابی این کشورها به تکنولوژی پایه ایفا می‌کنند (باستانی و نجفیان، ۱۳۹۰: ۸).

زمانی که مقادیر گسترده و متنوع کالاهای وارداتی تولیدکنندگان داخلی را وادار به نوآوری در تولید و از این رو بکارگیری تکنولوژی نوین نموده است. به هر حال پیامد این تکنولوژی قابل‌رویت، افزایش در انباشت سرمایه‌های انسانی خواهد بود. در این حالت بهره‌وری بالاتر نیروی کار منجر به افزایش انگیزه تولیدکنندگان برای بکارگیری تکنولوژی خارجی از طریق افزایش در واردات به اقتصاد داخلی می‌شود. با این حال، واردات کالا به مرزهای استان ایلام نتوانسته است زمینه‌ساز ورود تکنولوژی به استان شود. واردات کالاهای واسطه‌ای و نهایی به استان ایلام از سوی کردهای عراق به عنوان نیرویی برای فشار به تولیدکنندگان

داخلی برای افزایش کارایی و نوآوری در تولید در رقابت با کالاهای مشابه خارجی خواهد شد. بنابراین، درک رابطه بین واردات و رشد بهره‌وری باعث می‌شود که منبع مهمی از اطلاعات برای تحلیل سیاست تجاری در اختیار قرار گیرد، زیرا از آن به عنوان ابزار کلیدی جهت ارزیابی تکنولوژی‌هایی که می‌بایست به کشور وارد شود یاد می‌شود. بنابراین، می‌بایست قیدهایی در این زمینه داشته‌باشند تا از ورود تکنولوژی‌های نامناسب جلوگیری شود. تا زمانی که تکنولوژی خارجی متضمن واردات باشد آن‌ها می‌توانند دستیابی به تکنولوژی را با افزایش در واردات محقق نمایند (باستانی و نجفیان، ۱۳۹۰: ۸).

تأثیر اشتراکات فرهنگی بر قاچاق کالا و ارز

مناطق مرزی از نقاط حساس و استراتژیک کشور به شمار می‌روند. طبیعت منزوی و غیر حاصلخیز مناطق مرزی به خصوص در عرصه‌های کوهستانی و بیابانی ایران به دلیل فقدان رفاه و نبود انگیزه‌های لازم برای زندگی زمینه‌ساز مشکلات سیاسی، اقتصادی و امنیتی دولت‌های وقت بوده است. ناتوانی این مناطق در تولید، فقدان اشتغال، نازل بودن درآمد و عدم دسترسی به نیازهای اولیه، عمده‌ترین مشخصه اقتصادی اجتماعی این مناطق است که زمینه را برای معضلات و نابسامانی‌هایی چون مهاجرت و قاچاق کالا در این مناطق فراهم آورده است. گستردگی طول مرزهای کشور و کوهستانی و صعب العبور بودن مرزها در اکثر نقاط، یکی از عوامل گسترش قاچاق و دشواری‌های مبارزه با آن است، بنابراین امروزه عدم کنترل قاچاق کالا موجب شده است تا دولت‌ها در سالم‌سازی مناطق مرزنشین به شیوه‌های نوینی از همکاری‌های منطقه‌ای هدایت شوند این گونه همکاری‌ها در قالب بازارچه‌های مشترک مرزی از شناخته‌ترین روش‌های توسعه اقتصادی مناطق مرزنشین به شمار می‌رود، ساکنان مرزی اغلب افرادی هستند که زمینه‌های مساعد برای اشتغال پیدا نکردند. تبعیض و نابرابری در بهره‌مندی از فرصت‌های اشتغال و درآمد مشکلی است که بیش‌تر استان‌های مرزنشین گرفتار آن هستند که پیامدهایی چون فقر، مهاجرت و قاچاق را در پی دارد. با نظر به این امر که تشکیل و تقویت تعاونی‌های مرزنشین نقش موثری بر رونق بخشیدن فعالیت‌های اقتصادی، ایجاد اشتغال، ایجاد انگیزه برای تداوم اسکان مرزنشینان در مناطق مرزی و مهم‌تر از همه تأمین امنیت مرزها خواهد داشت و موجبات توسعه یافتگی مناطق مرزی و رفاه نسبی در این مناطق شده و زمینه کاهش برخی از مشکلات مرزی از قبیل قاچاق کالا، مواد مخدر و ... را فراهم آورده و در نهایت موجب پیشگیری از قاچاق کالا خواهد شد (کهزادی و کهزادی باصری، ۱۳۹۹: ۷۳۸).

ایجاد بازارچه‌های مرزی را می‌توان در راستای گسترش همکاری‌های منطقه‌ای تلقی کرد و به عنوان بخشی از یک راه حل اقتصادی برای کاهش بحران منطقه‌ای، ایجاد کننده ثبات و امنیت در مناطق مرزی و گسترش فعالیت‌های تولیدی و تجاری محسوب می‌شود. به این طریق می‌توان رفاه حاصل از تجارت را در این مناطق که از محرومیتی مضاعف نسبت به سایر نقاط کشور برخوردارند، فراهم کرد. به عبارت دیگر بازارچه‌های مرزی محصول اقتصادی بسته می‌باشند که به دنبال ایجاد درجه‌ای برای صادرات و واردات با موانع کمتر بوده و می‌باشند. جدول زیر نمایانگر اقلام کالاهای قاچاق و تعداد آن‌ها در استان ایلام است:

جدول ۹- اقلام کالاهای کشف شده قاچاق و تعداد آن‌ها در مرزهای استان ایلام

نوع کالا	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲
رسیور	۲۱	۲۰	۱۰	۸	۹	۳۵
تجهیزات ماهواره	۳۵	۴	۰	۰	۰	۴
احشام سبک (رأس)	۱۲۵۲	۱۳۹۱	۸۷۷۲	۱۷۳۳۹	۹۸۷۰	۱۱۸
احشام سنگین (رأس)	۱۱۲	۴۵	۳۱۶	۲۱۲	۱	۰
دوآب (رأس)	۱۸	۲	۲۰	۳۴	۱۲	۱۱
سوخت (لیتر)	۶۸۲۰	۵۹۵۰	۰	۱۰۷۵	۱۶۶۰	۱۰۸۹۰
پارچه (متر)	۰	۰	۱۴۴۰	۵۵۲۰	۰	۴۹۰
سیگار (پاکت)	۶۱	۰	۲۲۶	۱۴۱۰	۲۰۵	۳۱۵۷
موبایل (دستگاه)	۱۵	۴	۳	۲۳	۲	۵۸
دارو (قلم)	۲۵۳۴۰۰	۳۱۵۹۰	۱۱۲۲۱۳	۲۹۰۷۶	۴۸۸۷۸۰	۱۳۶۰

۱۶۱۹	۱۲۴۴	۲۲۲۰۸	۲۶۶۱۱	۰	۰	آرایشی بهداشتی (قلم)
۲۰۰۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	۵۹۲۳۲۸۸۰	۲۰۳۵۱۰۰۰	۰	۴۱۳۳۵۰۰	دینار عراقی
۴۰۰	۰	۱۹۷۵	۱۴۰۰	۰	۴۳۷	دلار
۲۱	۵۹	۱۸	۰	۴	۲	لوازم برقی خانگی (دستگاه)
۱۶۵۲۲	۲۵۱۸۳	۱۱۹۹۳	۴۱۹۶	۱۳۶۱۸	۴۳۶۲	مواد خوراکی (کیلو)
۷ بطری	۶۸ لیتر	۱۸ لیتر	۰	۶۰۰ لیتر	۲ بطری	مشروبات الکلی (لیتر و بطری)
۳۰۴۱	۱۹۴۱۵	۰	۰	۳۶۵	۷	قرص روان گردان (تعداد)
۲۸۳	۱۱۸	۴۶۸	۱۶۹	۹۸	۴۵	دستگیری‌ها (نفر)

اصولاً کالاهای قاچاق از مناطق مرزی استان ایلام وارد می‌شوند در تمام کشور توزیع می‌شود. لذا مرزهای استان از جمله مهران و دهلران از این لحاظ دارای اهمیت بسیار زیادی هستند. به این ترتیب بر اساس مطالعات تاریخی می‌توان گفت برخی از مشکلاتی که امروزه جمهوری اسلامی ایران در مناطق مرزی استان ایلام با آن روبروست به دوران‌های گذشته و بلکه زمان‌های طولانی باز می‌گردد. لیکن به دلیل مخاصمات و دشمنی‌های مخالفین جمهوری اسلامی از سال ۱۳۵۷ انواع بحران‌های اجتماعی و سیاسی و (به دلیل آسیب‌پذیری فراوان) از این مناطق به کشور تحمیل و بر شدت معضلات مناطق مرزی افزوده شده است. تبعیض و نابرابری در بهره‌مندی از فرصت‌های اشتغال و درآمد، مهم‌ترین عاملی است که استان ایلام گرفتار آن هستند و پیامدهایی چون قاچاق کالا را در پی دارد (کهنه پوشی و شایان، ۱۳۹۲: ۵۳).

حقوق گمرگی و سود بازرگانی با هدف حمایت از تولیدات داخلی تعیین می‌شود و دولت با اعمال تعرفه بر ورود یک سری از کالاها اقدام به حمایت از تولید داخلی می‌کند که قاچاق در رسیدن به این هدف مشکل‌ساز می‌شود. بسیاری از تولیدکنندگان هم متضرر از امر قاچاق می‌گردند. ورودی کالای قاچاق یک میلیون فرصت شغلی را در سال از بین برده است. قاچاق کالا علاوه بر این، باعث منحرف شدن مسیر سرمایه‌گذاری نیز می‌شود. در واقع قاچاق کالا فرصت‌های سرمایه‌گذاری را برای ایجاد اشتغال مواد و مؤثر در رشد تولید ناخالص داخلی از بین می‌برد، چراکه قاچاق کالا در مدت زمان کوتاهی سودی را نصیب سرمایه‌گذاران می‌کند، که این میزان سود حاصل از این گونه سرمایه‌گذاری، با میزان سود حاصل از سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد تفاوت چشمگیری خواهد داشت. بنابراین قاچاق کالا در مسیر سرمایه‌گذاری ایجاد انحراف کرده و رشد فعالیت‌های اقتصادی را کندتر می‌کند (توکلی، ۱۳۹۹: ۸).

نتیجه‌گیری

اشتراکات فرهنگی کردهای ایران و عراق تأثیرات قابل توجهی بر توسعه تجارت مرزی و امنیت اقتصادی در استان ایلام دارند. کردها در هر دو کشور از اشتراکات زبانی، دینی، آداب و رسوم، و حتی شیوه‌های معیشتی مشترکی برخوردارند که باعث شده است سطح بالایی از اعتماد و همکاری میان آن‌ها شکل گیرد. این اشتراکات فرهنگی فضای مناسبی برای تجارت مرزی فراهم می‌کند، به ویژه که روابط اقتصادی در بسیاری از موارد مبتنی بر اعتماد متقابل و شناخت فرهنگی است. به عنوان مثال، شباهت‌های موجود در نظام‌های اقتصادی محلی، زبان مشترک، و پیوندهای خانوادگی و قومی، موانع ارتباطی و فرهنگی را که معمولاً در تعاملات تجاری بین‌المللی وجود دارد، کاهش داده و زمینه را برای گسترش تجارت میان دو طرف هموار کرده است.

یکی از ابعاد اصلی که اشتراکات فرهنگی بر تجارت مرزی تأثیر می‌گذارد، تسهیل شبکه‌های تجاری غیررسمی و تقویت ارتباطات بین تجار است. این عوامل منجر به کاهش هزینه‌های مبادلات و تسریع در فرآیندهای تجاری می‌شود. به علاوه، شباهت در آداب و رسوم و سبک زندگی کردها باعث شده که محصولات تولیدی دو طرف به راحتی وارد بازار محلی یکدیگر شود و تقاضا برای این کالاها افزایش یابد. این تقاضای مشترک خود بستری برای افزایش فعالیت‌های اقتصادی و تقویت زنجیره عرضه در هر دو سوی مرز شده است.

یکی دیگر از جنبه‌هایی که این اشتراکات می‌تواند به امنیت اقتصادی منطقه کمک کند، بهبود انسجام اجتماعی در استان ایلام و مناطق همجوار آن است. اشتراکات فرهنگی سبب شده که مردم محلی کمتر در معرض سوء تفاهمات قومی یا منطقه‌ای قرار بگیرند و در نتیجه همکاری بیشتری در حل مشکلات مشترک نظیر قاچاق کالا و چالش‌های امنیتی از خود نشان دهند. همچنین، روابط نزدیک فرهنگی میان کردهای دو کشور به جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید از سوی فعالان اقتصادی و کارآفرینان محلی کمک کرده است. این مسئله به توسعه زیرساخت‌های اقتصادی و افزایش کیفیت زندگی در مناطق مرزی منجر شده و ضریب نفوذ امنیت اقتصادی را بالا برده است.

با این حال، مشکلاتی نیز وجود دارند که ممکن است روند توسعه تجارت مرزی و امنیت اقتصادی را تحت تأثیر قرار دهند. از جمله این مشکلات می‌توان به عدم هماهنگی سیاست‌های گمرکی و اختلافات در قوانین تجاری دو کشور اشاره کرد. در حالی که اشتراکات فرهنگی توانسته است روابط غیررسمی تجاری را تقویت کند، نبود چارچوب‌های قانونی مشترک مانعی برای توسعه پایدار این همکاری‌هاست. به علاوه، نفوذ گروه‌های غیرقانونی و قاچاقچیان کالا در این منطقه نیز تهدیدی برای امنیت اقتصادی تلقی می‌شود که باید از سوی دولت‌های ایران و عراق به عنوان یک اولویت مورد توجه قرار گیرد.

یکی دیگر از چالش‌ها، ماهیت ناپایدار بازارهای محلی در هر دو طرف مرز است که به دلیل کمبود زیرساخت‌های مناسب و نوسانات تقاضا می‌تواند همکاری‌های تجاری میان کردهای ایران و عراق را تحت تأثیر قرار دهد. در این میان، سیاست‌های اقتصادی دولت و سرمایه‌گذاری در ایجاد زیرساخت‌های تجاری و امنیتی نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش این مشکلات و تقویت اثرات مثبت اشتراکات فرهنگی خواهد داشت.

به طور کلی، اشتراکات فرهنگی کردهای ایران و عراق به عنوان یک بستر مهم برای توسعه تجارت مرزی و افزایش سطح امنیت اقتصادی در استان ایلام محسوب می‌شوند. این اشتراکات با تسهیل مبادلات اقتصادی، افزایش انسجام اجتماعی، و کاهش تنش‌های غیرضروری در مناطق مرزی، فرصت‌های بالقوه‌ای را برای رشد و پیشرفت این مناطق فراهم کرده است. با این حال، برای تحقق کامل این پتانسیل‌ها، ایجاد هماهنگی بیشتر میان قوانین تجاری دو کشور، تقویت زیرساخت‌های لازم، و مقابله با تهدیدات اقتصادی و امنیتی ضروری است. تنها از این طریق می‌توان از تأثیر مثبت اشتراکات فرهنگی به عنوان یک ابزار مؤثر در ارتقای تجارت مرزی و امنیت اقتصادی بهره برد.

پیشنهادات عملی و کاربردی

- ۱- توسعه زیرساخت‌های مرزی و ارتباطی: راه‌اندازی و گسترش بازارچه‌های مرزی جدید و تقویت امکانات موجود (مانند بازارچه مرزی مهران). بهبود شبکه حمل و نقل، جاده‌ها و گمرکات مرزی برای افزایش سرعت و کارایی تجارت مرزی. ارائه تسهیلات بانکی و ایجاد زیرساخت‌های مالی برای حمایت از تجار و بازرگانان محلی.
- ۲- تقویت فرهنگ مشترک به عنوان ابزاری برای همکاری اقتصادی: برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی مشترک که نمایانگر اشتراکات تاریخی، ادبی و هنری میان کردهای ایران و عراق باشند.

ایجاد برنامه‌های آموزشی برای مردم محلی در زمینه تجارت و بهره‌گیری از فرصت‌های بازار مرزی. حمایت از زبان و فرهنگ محلی در رسانه‌ها و مدارس به منظور تقویت ارتباطات اجتماعی و اقتصادی.

۳- بهبود سیاست‌گذاری‌های تجاری:

تدوین قوانین حمایتی برای تجارت مرزی و رفع موانع تعرفه‌ای یا اداری که مانع گسترش مبادلات قانونی می‌شوند. تقویت نظارت بر تجارت مرزی برای کاهش قاچاق و سوق دادن تجارت‌های غیررسمی به مسیرهای رسمی. انعقاد توافق‌نامه‌های تجاری جدید میان ایران و اقلیم کردستان عراق برای آسان‌سازی فرآیندهای تجاری.

۴- تمرکز بر امنیت پایدار:

تقویت همکاری‌های امنیتی میان دولت ایران و اقلیم کردستان عراق برای حفظ پایداری در نواحی مرزی. استقرار نیروهای امنیتی محلی با محوریت همکاری‌های مردمی برای اطمینان از امنیت تجارت مرزی.

مقابله با تهدیدات نظیر قاچاق کالا و مواد مخدر از طریق نظارت مؤثرتر مرزی.

۵- حمایت از کارآفرینی و سرمایه‌گذاری:

ارائه تسهیلات مالیاتی و وام‌های کم‌بهره به سرمایه‌گذاران کوچک و متوسط که در مناطق مرزی ایلام فعالیت می‌کنند. جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای توسعه صنایع محلی متناسب با نیازهای بازار هر دو طرف مرز. حمایت از صنایع فرهنگی، گردشگری و کشاورزی که منطبق با ویژگی‌های مناطق مرزی است. در نتیجه، اشتراکات فرهنگی میان کردهای ایران و عراق نه تنها یک ظرفیت مهم اجتماعی بلکه ابزاری قدرتمند برای توسعه اقتصادی و تقویت امنیت پایدار در استان ایلام محسوب می‌شود. اجرای سیاست‌های عملی و هدفمند، همراه با سرمایه‌گذاری زیرساختی و فرهنگی، می‌تواند این مرز را به یکی از پویاترین نواحی اقتصادی و تجاری در منطقه تبدیل کند و همزمان نقش مؤثری در تثبیت امنیت ملی ایفا نماید.

محدودیت‌های پژوهش

۱- محدودیت‌های دسترسی به اطلاعات و داده‌های دقیق:

یکی از چالش‌های اصلی در این پژوهش، کمبود داده‌های آماری و اطلاعات رسمی و معتبر درباره میزان تجارت مرزی، نوع کالاها، و تأثیرات اقتصادی در مناطق مرزی استان ایلام است. همچنین، عدم دسترسی به آمار دقیق از سوی دو کشور ایران و عراق درباره روابط اقتصادی مناطق کردنشین مانع از تحلیل جامع‌تر در این زمینه شده است.

۲- ماهیت غیررسمی تجارت مرزی:

بخش قابل توجهی از تجارت‌های مرزی در مناطق کردنشین ایران و عراق به صورت غیررسمی انجام می‌شود. این امر باعث شده که بخش مهمی از جنبه‌های اقتصادی این فعالیت‌ها از دید پژوهشگران پنهان باقی بماند و نتایج تحقیق به تمام ابعاد واقعی روابط اقتصادی مرزی اشاره نکند.

۳- چالش‌های سیاسی و امنیتی:

روابط بین ایران و عراق تحت تأثیر متغیرهایی همچون تنش‌های سیاسی و امنیتی منطقه قرار دارد که می‌تواند جریان تجارت مرزی کردها را تحت تأثیر قرار دهد. تحلیل این متغیرها به دلیل پیچیدگی مسائل مرتبط دشوار بوده و در این پژوهش به طور کامل امکان‌پذیر نبوده است.

۴- محدودیت زمانی و جغرافیایی:

پژوهش سنجش تأثیرات فرهنگی در یک دوره خاص و در محدوده جغرافیایی استان ایلام انجام شده است. این امر ممکن است یافته‌های تحقیق را از لحاظ زمان و مکان محدود کند، زیرا اشتراکات فرهنگی کردها گستره‌ای فراتر از این مناطق را در بر می‌گیرد و ممکن است اثرات دیگری در مناطق دیگر وجود داشته باشد.

۵- تأثیرات متقابل سایر عوامل:

توسعه تجارت مرزی و امنیت اقتصادی تنها تحت تأثیر اشتراکات فرهنگی نیست بلکه سایر عوامل همچون زیرساخت‌های اقتصادی، سیاست‌های دولتی، قوانین تجاری، و مناسبات بین‌المللی نیز نقش برجسته‌ای دارند. به دلیل وجود این عوامل متنوع، پژوهش نتوانسته است تأثیر اشتراکات فرهنگی را کاملاً از سایر عوامل تفکیک کند.

۶- محدودیت‌های مالی و اجرایی:

انجام پژوهش گسترده در مناطق مرزی، مستلزم منابع مالی و امکانات اجرایی مناسب است که در این تحقیق به دلیل محدودیت‌های موجود امکان‌پذیر نبوده است. این امر باعث شده که پژوهش به مناطقی که دسترسی بیشتری وجود داشته محدود شود و امکان انجام تحقیقات جامع‌تر در مناطق گسترده‌تر از دست برود.

۷- محدودیت‌های فرهنگی و زبانی:

با وجود اشتراکات فرهنگی کردهای ایران و عراق، تفاوت‌های جزئی در گویش، آداب و رسوم، و تعاملات اجتماعی میان کردهای مناطق مختلف وجود دارد که ممکن است در تحلیل عوامل فرهنگی نادیده گرفته شده باشد.

منابع

۱. رضوانى، محمد. ۱۳۸۳. پيوندهاى نظرى علوم. تهران: نشر زهروى.
۲. سازمان مديريت و برنامه ريزى استان ايلام
۳. صالحى اميرى، سيدرضا و سعيد محمدى (۱۳۹۲). ديپلماسى فرهنگى، چاپ دوم، تهران: ققنوس.
۴. صرافى، غلامرضا (۱۳۸۴). نظريه علوم اجتماعى. تهران: نشر گستره.
۵. ضيالددين، محمودرضا (۱۳۹۰). تورم و امنيت ملى. تهران: نشر آگينه.
۶. طالشى، محمودرضا (۱۳۹۸). نظريه مركز - پيرامون. تهران: آستان.
۷. قربانى فراز، مجيد. ۱۷ مرداد ۱۴۰۰.
۸. كرىمى، عليرضا و ديگران. ۱۳۹۶. توسعه اقتصادى در ايران. تهران: نشر نوين.
۹. كرىميان، محمد و زارعى، غفار (۱۳۹۹). نقش بسيج اساتيد در تربيت نخبگان سياسى و تأثير آن در قدرت نرم مطالعه موردى اساتيد بسيجى دانشگاه شيراز، مطالعات قدرت نرم؛ سال دهم، شماره يك، بهار و تابستان.
۱۰. لعل عليزاده، محمد وديانت، محسن (۱۴۰۰). آينده پژوهى و سناريوسازى جاىگاه قدرت منطقه اى جمهورى اسلامى ايران، فصلنامه قدرت نرم. سال دهم، شماره ۲.
۱۱. محمديان، على و ترابى، قاسم (۱۳۹۴). تأثير تحولات پس از سقوط صدام بر وضعيت كرد هاى عراق، پژوهش نامه ايرانى سياست بين الملل، سال سوم، شماره دوم، بهار و تابستان.
۱۲. محمدى گهروئى، رسول (۱۳۹۱). بررسى منابع قدرت نرم جمهورى اسلامى ايران در عراق نوين، پايان نامه كارشناسى ارشد دانشگاه تربيت مدرس.
۱۳. محموديان و ديگران (۱۳۹۶) نقش اشتغال در توسعه پايدار. تهران: نشر نوين.
۱۴. مرادى، مقدم مراد (۱۳۸۵). تاريخ سياسى و اجتماعى پشتكوه در دوران واليان فيلى، فصلنامه مطالعات ملى، سال هفتم، شماره ۲۵، شماره يك.
۱۵. مك داوول، ديويده (۱۳۹۳)، تاريخ معاصر كرد، ترجمه ابراهيم يونسى، تهران: پانيذ.
۱۶. مهنريا، حسينعلى (۱۳۹۹). قدرت نرم و كار كرد سازمان ملل متحد در سياست خارجى آمريكا پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۲، فصلنامه مطالعات قدرت نرم، سال دهم، شماره اول.
۱۷. نجفى، سجاد و خسروى، عليرضا (۱۳۹۸). مولفه هاى افزايش قدرت نرم و عمق راهبردى ايران در سوريه و عراق پس از ظهور داعش، فصلنامه آفاق امنيت، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم.
۱۸. نيكيئين، واسيلى، ۱۳۷۸، كرد و كردستان، ترجمه: محمد قاضى، تهران: كانون فرهنگى انتشاراتى درايت، چاپ سوم.
۱۹. هاگت، پيتر، ۱۳۸۲، جغرافياى تركيبى نو، ترجمه: شاپور گودرزى نژاد، تهران: سمت.
۲۰. هوشمند، احسان، ۱۳۸۳، كرد يا كردها، مدخلى جامعه شناختى بر كردشناسى، فصلنامه فرهنگى اجتماعى گفتگو، (كرد و كردستان، تهران)، شماره ۴۰.